

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО»

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК**

**З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ”**

Харків
2011

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО”**

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК**

**ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ”**

**Харків
2011**

Навчально-методичний посібник для практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни “Правове регулювання екологічної безпеки” / уклад. : А. П. Гетьман, М. В. Шульга, В. Л. Бредіхіна та ін. – Х. : Нац. ун-т “Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого”, 2011. – 38 с.

У к л а д а ч і: А. П. Гетьман,
М. В. Шульга,
В. Л. Бредіхіна,
М. К. Черкашина,
Т. В. Григор’єва,
Д. В. Санніков,
О. С. Лисанець

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 5 від 30.09.2011 р.)*

© Національний університет “Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого”, 2011

1. ВСТУП

“Правове регулювання екологічної безпеки” – є важливою складовою правової освіти студентів Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”. Вивчення цієї дисципліни розраховано на засвоєння студентами наукових положень, чинного екологічного законодавства, набуття навиків його застосування, що сприяє становленню фахівців-правознавців щодо забезпечення режиму законності в екологічній сфері та розвитку суспільних екологічних відносин.

Завданням даної навчальної дисципліни є: опанування і закріплення сутності та змісту необхідних теоретико-правових засад забезпечення вимог екологічної безпеки; з'ясування механізму антропогенного впливу на довкілля, загроз національним інтересам в екологічній сфері; формування системи знань щодо загальних принципів управління охороною навколишнього природного середовища з урахуванням екологічних ризиків; розуміння змісту норм законодавства стосовно забезпечення вимог екобезпеки, роз'яснень вищих судових інстанцій України та рішень Конституційного Суду України, тлумачення їх та правильне застосування при вирішенні конкретних справ; набуття досвіду науково-дослідної роботи у галузі правового регулювання екологічної безпеки.

Для цього використовуються такі форми навчальної роботи як лекції, практичні заняття, колоквіуми, консультації, самостійна робота студентів. Оцінювання знань здійснюється за підсумками практичних занять.

У результаті вивчення навчальної дисципліни “Правове регулювання екологічної безпеки” студенти п о в и н н і :

з н а т и правові засади екологічної безпеки; сутність відповідних правових категорій екологічної безпеки; поняття, зміст та значення правовідносин у галузі забезпечення вимог екологічної безпеки; специфіку правового регулювання щодо забезпечення вимог екологічної безпеки населення та територій в Україні; особливості забезпечення вимог безпе-

ки людини та природних об'єктів у процесі здійснення господарської та інших видів діяльності; положення Конституції України, основних міжнародних актів, зокрема щодо формування системи правового забезпечення екологічної безпеки на національному, регіональному та міжнародному рівнях;

у м і т и правильно тлумачити положення нормативно-правових актів та застосовувати одержані знання з правового регулювання відносин у сфері забезпечення екологічної безпеки; самостійно вирішувати практичні ситуації, використовуючи положення відповідних нормативно-правових актів; правильно визначати обсяг прав та обов'язків учасників правовідносин по забезпеченню екологічної безпеки, визначати правовий механізм їх реалізації у конкретних правовідносинах.

2. ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ п/ п	Тема	Всього годин	У тому числі		
			лекції	практичні заняття	самостійна робота
	Екологічна безпека як комплексний об'єкт правового регулювання				
	Особливості правової регламентації відносин із забезпечення екологічної безпеки населення і територій	0			
	Правове забезпечення вимог екологічної безпеки від шкідливого фізичного впливу (при використанні джерел акустичного, електромагнітного впливу, іонізуючого випромінювання)				
	Правове забезпечення вимог екологічної безпеки у процесі здійснення господарської та інших видів діяльності				
	Правове регулювання відносин із забезпечення ядерної та радіаційної (радіологічної) безпеки				
	Правове регулювання екологічної безпеки у сфері поводження з відходами, засобами захисту рослин, токсичними хімічними та біологічними речовинами				

Закінчення таблиці

№ п/ п	Тема	Всього годин	У тому числі		
			лекції	практичних занять	самостійна робота
	Правове регулювання відносин із забезпечення біологічної та генетичної безпеки				
	Правове забезпечення вимог екологічної безпеки щодо військових, оборонних об'єктів та військової діяльності				
	Правове регулювання екологічної безпеки транспортних та інших пересувних засобів та установок				
0	Особливості юридичної відповідальності за порушення вимог законодавства про екологічну безпеку				
	Всього	4	2		4

ЗАТВЕРДЖЕНО
вченою радою академії
(протокол № 11 від 19.06. 2009 р.)

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ”

Екологічна безпека як комплексний об’єкт правового регулювання. Поняття екологічної безпеки та її види. Загрози національним інтересам в екологічній сфері. Принципи правового забезпечення вимог екологічної безпеки. Державна політика в галузі екологічної безпеки. Екологічні ризики. Право екологічної безпеки та його реалізація.

Правовідносини у сфері забезпечення екологічної безпеки. Суб’єктно-об’єктний склад правовідносин у сфері забезпечення екологічної безпеки.

Законодавство України про екологічну безпеку. Конституційні засади екологічної безпеки України.

Співвідношення екологічного та іншого законодавства та законодавства в галузі екологічної безпеки.

Публічно-правове забезпечення екологічної безпеки. Система державного управління у сфері екологічної безпеки. Система та повноваження органів загальної та спеціальної компетенції в сфері забезпечення екологічної безпеки. Правові питання участі громадськості в управлінні у сфері забезпечення екологічної безпеки.

Державні програми щодо забезпечення екологічної безпеки. Державний облік екологічно небезпечних об’єктів та небезпечних речовин. Система моніторингу в сфері забезпечення екологічної безпеки. Екологічна експертиза. Екологічний аудит. Державний контроль за здійсненням екологічно небезпечної діяльності.

Інформативно-правове забезпечення екологічної безпеки. Стандарти екологічної безпеки: поняття, види, та порядок їх застосування. Екологічне нормування: поняття, значення та

класифікація. Система сертифікації за екологічними вимогами. Особливості ліцензування екологічно небезпечної діяльності. Особливості страхування ризиків в сфері екологічної безпеки. Економічний механізм та державне фінансування у сфері забезпечення вимог екологічної безпеки.

Правове забезпечення та регулювання екологічної безпеки населення та територій. Особливості правового забезпечення екологічної безпеки населення. Правове забезпечення екологічної безпеки в населених пунктах (вимоги до містобудування, планування та забудови територій, функціональне зонування територій населених пунктів). Правове регулювання благоустрою населених пунктів. Санітарне очищення території, її озеленення, збереження та відновлення об'єктів благоустрою.

Загальні вимоги до розміщення, створення й експлуатації господарських та інших об'єктів, що негативно впливають на навколишнє середовище. Правове забезпечення екологічної безпеки рекреаційних територій та курортів.

Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру. Види правових режимів екологічно уражених територій. “Зони надзвичайної екологічної ситуації”, їх види. Правовий режим надзвичайного стану, оголошеного у зв'язку з надзвичайною екологічною ситуацією. Правове регулювання режиму території, що зазнала радіоактивного забруднення. Єдина державна система запобігання та регулювання на надзвичайні екологічні ситуації.

Правовий статус осіб, які постраждали внаслідок дії надзвичайних екологічних ситуацій. Форми захисту права громадян на екологічну безпеку, їх особливості.

Забезпечення вимог екологічної безпеки людини та природних об'єктів у процесі здійснення господарської та інших видів діяльності. Забезпечення вимог екологічної безпеки в окремих галузях промисловості. Забезпечення вимог екологічної безпеки у сільському господарстві та при використанні земель. Забезпечення вимог екологічної безпеки в діяльності Збройних Сил України. Забезпечення вимог екологічної безпеки при експлуатації транспортних засобів. Забезпечення вимог екологічної безпеки при розміщенні, проектуванні, будівництві,

реконструкції, введенні в дію та експлуатації підприємств, споруд та інших об'єктів.

Правове забезпечення вимог екологічної безпеки при поводженні з небезпечними хімічними речовинами. Правова характеристика небезпечних хімічних речовин, їх класифікація та вплив на організм людини. Поняття “хімічне забруднення”. Загальні екологічні вимоги щодо поводження з небезпечними хімічними речовинами. Особливості забезпечення екологічної безпеки джерел централізованого водопостачання та водних об'єктів, віднесених до категорії лікувальних. Забезпечення екологічної безпеки атмосферного повітря від хімічного забруднення.

Особливості забезпечення екологічної безпеки ґрунтів при застосуванні пестицидів та агрохімікатів.

Правове забезпечення вимог екологічної безпеки від шкідливого фізичного впливу. Правове поняття “негативний фізичний вплив”. Види шкідливих фізичних чинників та їх вплив на здоров'я людини і довкілля. Загальні засади захисту населення та охорони довкілля від впливу негативних фізичних чинників. Правова характеристика об'єктів, які здійснюють шкідливий фізичний вплив.

Нормування гранично допустимих рівнів шуму, вібрації, електромагнітних та інших шкідливих випромінювань. Забезпечення вимог екологічної безпеки від шкідливого фізичного впливу в межах населених пунктів та при здійсненні містобудівної діяльності.

Правове регулювання використання радіочастотного ресурсу.

Дозвільна діяльність, моніторинг та контроль за шкідливими фізичними впливами.

Правове забезпечення ядерної та радіаційної (радіоекологічної) безпеки. Поняття та основні засади ядерної та радіаційної безпеки. Правові заходи забезпечення радіаційної безпеки. Норми, правила і стандарти в галузі забезпечення ядерної та радіаційної безпеки. Оцінка стану радіаційної безпеки.

Особливості ліцензування робіт із застосуванням ядерної енергії та джерел іонізуючого випромінювання. Екологічні

вимоги до розміщення, проектування, будівництва та експлуатації ядерних об'єктів. Санітарно-захисна зона та зона спостереження. Правовий режим та фізичний захист ядерних установок. Поняття “радіоактивні речовини і джерела іонізуючого випромінювання”. Загальні екологічні вимоги поводження з ядерними матеріалами та радіоактивними відходами: збирання, перевезення, переробка, зберігання, захоронення.

Особливості державного контролю та облік ядерних матеріалів, радіоактивних речовин та відходів. Правове регулювання захисту населення від впливу іонізуючого випромінювання.

Правове забезпечення біологічної та генетичної безпеки. Поняття та загальні вимоги забезпечення біологічної та генетичної безпеки. Правове забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення. Правове регулювання застосування біотехнологій.

Правове регулювання генно-інженерної діяльності: ліцензування, порядок здійснення та реєстрація.

Екологічні вимоги до переселення, акліматизації та схрещування об'єктів тваринного світу. Екологічні вимоги до інтродукції та акліматизації об'єктів рослинного світу. Правове забезпечення карантину об'єктів тваринного та рослинного світу. Забезпечення вимог екологічної безпеки в процесі охорони водних об'єктів, атмосферного повітря, ґрунтів від шкідливого біологічного впливу.

Правове забезпечення екологічної безпеки у сфері поводження з відходами, небезпечними та озоноруйнуючими речовинами. Законодавче визначення поняття та видів відходів. Вимоги екологічної безпеки при встановленні правового режиму поводження з відходами. Порядок створення об'єктів розміщення відходів. Нормативи утворення відходів та ліміти на їх розміщення. Правове регулювання транскордонного перевезення відходів.

Особливості правового режиму поводження з побутовими відходами. Правове регулювання вивозу твердих та рідких побутових відходів.

Поняття, види та правовий режим поводження з небез-

печними речовинами.

Правове регулювання поведження з речовинами озоноруйнуючими і такими, які здійснюють вплив на клімат. Заходи з виконання вимог Монреальського протоколу про речовини, що руйнують озонний шар, та Кіотського протоколу до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату.

Юридична відповідальність за порушення вимог законодавства про екологічну безпеку. Поняття і види правопорушень в сфері забезпечення екологічної безпеки.

Адміністративна відповідальність за правопорушення в сфері забезпечення екологічної безпеки.

Кримінальна відповідальність за злочини в сфері забезпечення екологічної безпеки.

Цивільно-правова відповідальність та відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок порушення вимог забезпечення екологічної безпеки.

Особливості відповідальності за ядерну шкоду та транс-кордонне радіоактивне забруднення.

Дисциплінарна відповідальність за порушення вимог екологічної безпеки.

4. ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

**Тема 1. Екологічна безпека як комплексний
об'єкт правового регулювання**

(колоквіум)

Питання для обговорення

1. Поняття та юридична природа екологічної безпеки, її види.
2. Правові засади забезпечення екологічної безпеки. Загрози національним інтересам в екологічній сфері.
3. Державна політика в галузі екологічної безпеки.
4. Принципи правового забезпечення вимог екологічної безпеки.
5. Правовідносини у сфері забезпечення екологічної безпеки. Їх суб'єктно-об'єктний склад.
6. Поняття екологічного ризику та його місце в системі правовідносин екологічної безпеки.

Тема 2. Особливості правової регламентації відносин із забезпечення екологічної безпеки населення і територій

Завдання

1. Міжнародна благодійна організація “Екологія-Право-Людина” у 2009 р. звернулася до адміністративного суду м. Києва з позовом до Міністерства охорони навколишнього природного середовища України та просила визнати незаконною бездіяльність останнього щодо належного, повного та періодичного інформування громадськості у мережі Інтернет через офіційний веб-сайт Міністерства щодо стану екологічної безпеки у країні та окремих її регіонах.

В процесі судового засідання було виявлено, що на відповідному сайті відсутні звіти про дотримання природоохоронного законодавства, а також Доповіді про стан навколишнього природного середовища за останні п'ять років. Установлено обмежений доступ до інформації щодо екологічних паспортів

регіонів, запланованої екологічної діяльності, витрат державних коштів тощо. Суд установив, що якість та регулярність оновлення інформації на сайті відповідача не відповідає чинному законодавству та створює перешкоди в реалізації права громадськості на доступ до екологічної інформації.

Вирішіть справу. Який порядок, форми надання та доступу до екологічної інформації? Яка роль екологічної інформації в процесі забезпечення екологічної безпеки?

2. Міський голова м. Кіровограда направив до Кабінету Міністрів України матеріали, які свідчать про несприятливий екологічний стан у місті у зв'язку із забрудненням навколишнього природного середовища та про суттєве збільшення захворюваності населення. На цій підставі було запропоновано оголосити місто зоною надзвичайної екологічної ситуації й запровадити відповідні заходи щодо ліквідації негативного техногенного впливу на довкілля та виплатити грошову компенсацію мешканцям міста як відшкодування шкоди здоров'ю.

Кабінет Міністрів відхилив звернення, мотивуючи тим, що рішення цього питання не в його компетенції, до того ж визнав наведені підстави недостатніми для оголошення ситуації надзвичайною.

Які підстави та порядок оголошення певної місцевості зоною надзвичайної екологічної ситуації? Охарактеризуйте правовий режим зони надзвичайної екологічної ситуації.

3. Комунальне підприємство “Пам’ять” звернулося до міської ради з проханням виділити землю під розташування міського кладовища. Земельна ділянка була виділена у розмірі 5 га на височині, недалеко від селищної зони міста та річки, що була джерелом централізованого водопостачання. До того ж між селищною зоною та кладовищем розташовувались земельні ділянки, виділені для городництва. Згодом місцеві жителі почали скаржитися на погану якість питної води і шлункові захворювання. Вони виступили з критикою законності рішення міської ради, ініціативою здійснення екологічної експертизи та перенесення кладовища в інше місце.

Які особливості правового забезпечення екологічної безпеки в населених пунктах? Визначте правовий режим та санітарні вимоги щодо розміщення та утримання небезпечних зон та об'єктів в межах населених пунктів.

4. При проведенні заходів із благоустрою міста міським головою одноособово було прийнято рішення провести вирубку дерев та чагарників у місцевому парку з метою омолодження останнього та задоволення естетичних потреб населення. Після проведення вирубки протягом трьох місяців жодних дій із висадження дерев та чагарників на території парку не проводилося, а після цього почався зимовий період, у який проведення робіт із благоустрою та озеленення парку неможливе.

Навесні роботи не було поновлено, проте на території парку будівельна фірма почала встановлення майданчика для зведення нежитлової будівлі. За численними заявами громадян прокуратурою міста була проведена перевірка, у результаті якої виявилось, що рішенням міської ради територія визнана непридатною для розміщення парку в зв'язку з відсутністю дерев. Тим самим рішенням було узгоджено питання можливості подальшої передачі земельної ділянки для забудови.

Дайте правову характеристику діям місцевої ради. Визначте роль благоустрою у забезпеченні екологічної безпеки населених пунктів.

5. До районної державної екологічної інспекції звернулась громадянка за захистом своїх порушених екологічних прав і розповіла про те, що протягом тижня працівники ЖЕКу кожного вечора спалюють сухе листя і побутове сміття біля будинку, в результаті чого у багатьох жителів будинку загострились захворювання дихальних органів. На вимогу громадян – мешканців будинку – припинити спалювання листя та сміття голова ЖЕКу послався на те, що його немає куди вивозити, адже діяльність міського сміттєспалювального заводу тимчасово призупинена органами державного санітарного нагляду, а кошти на вивіз листя та сміття не виділяються місцевою радою.

Визначте коло суспільних відносин, які виникають. Які

існують форми захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля? До яких органів можна звернутись за захистом порушених прав громадян у ситуації, що склалась? Вирішіть справу.

6. На території с. Миколаївка Донецької обл. розміщено підприємство з видобутку уранових руд.

Чи мають право місцеві жителі на соціально-економічну компенсацію ризику від діяльності цього підприємства? Як та ким визначаються види, обсяги, джерела та порядок надання компенсацій, а також території, на які поширюються заходи соціально-економічної заінтересованості?

Тема 3. Правове забезпечення вимог екологічної безпеки від шкідливого фізичного впливу

(для самостійного вивчення)

П л а н

1. Правове поняття “негативний фізичний вплив”.
2. Види шкідливих фізичних чинників та їх вплив на здоров'я людини і довкілля.
3. Загальні засади захисту населення та охорони довкілля від впливу негативних фізичних чинників.
4. Основні засади нормування у сфері забезпечення вимог екологічної безпеки від шкідливого фізичного впливу.

Рекомендовані завдання

7. До Запорізької обласної санітарно-епідеміологічної служби звернулась Л. із заявою, в якій вона вказала, що біля її будинку знаходиться АТС Укртелекому. На даху АТС встановили три приймально-передавальні антени стільникового зв'язку. Вікна квартири Л. виходять на антену. До того ж на даху будинку, в якому вона мешкає, стоїть приймально-передавальна антена

пульту сигналізації, тому Л. та інші мешканці будинку неодноразово зверталися до керівництва АТС, прохали показати дозвіл від СЕС на встановлення цієї антени. Проте їм повідомили, що документи втрачено, а електромагнітні випромінювання мінімальні. У будинку мешкає багато дітей та людей похилого віку. В заяві Л. просить Запорізьку обласну СЕС перевірити всі випромінювання, а також надати їй можливість ознайомитися з дозволом на встановлення антени для пульту сигналізації.

Визначте коло правовідносин. Розгляньте ситуацію, що склалася. Підготуйте відповідь Л. Якими документами регламентується та якими державними органами контролюється порядок будівництва й експлуатації радіотехнічних об'єктів взагалі та базових станцій зокрема? Розкрийте поняття “санітарно-захисна зона”, “зона обмеження” забудови для радіотехнічних об'єктів.

8. Придбавши квартиру у багатоповерховому будинку, Д., перш ніж переїхати, вирішив зробити в ній ремонт. Часу бракувало, тому у квартирі Д. ремонтні роботи проводилися з шостої години ранку до півночі, а у вихідні майже цілодобово, та супроводжувалися сильним шумом. Сусіди неодноразово просили його припинити ремонтні роботи зрання та пізно увечері, а потім поскаржилися в районну прокуратуру.

Визначте коло правовідносин. Розгляньте ситуацію, що склалася. Які необхідно прийняти заходи щодо її усунення? Назвіть нормативне регулювання допустимого шумового навантаження в процесі здійснення будівельних робіт. Назвіть вимоги щодо додержання тиші та обмежень певних видів діяльності, що супроводжуються шумом. На які випадки ці вимоги не поширюються? Яка відповідальність передбачена законодавством за перевищення рівня шумового впливу?

9. До суду м. Миколаїв звернулася з позовною заявою Петренко про стягнення з керівництва санітарно-епідеміологічної станції на її користь 6000 грн, у рахунок відшкодування моральної шкоди.

Позивачка зазначила, що вона зверталася до посадових

осіб санітарно-епідеміологічної станції з приводу надання їй відповіді за її письмовим зверненням щодо вжиття заходів до керівництва бару “Олімп”, біля якого вона мешкає, по недопущенню останніми перевищення рівнів шуму та дотримання інших санітарних норм при проведенні ними культурно-масових заходів. Петренко скаржилася, що вимушена кожної доби терпіти “звучання музики сильної потужності, п’яний спів, крики, гучні вибухи піротехнічних засобів” тощо.

Її звернення санітарно-епідеміологічна служба ігнорувала. Внаслідок такої бездіяльності та невжиття ніяких заходів до керівництва бару „Олімп” щодо заборони перевищення рівня шуму, позивачці – особі похилого віку, була заподіяна, як вона вважає, моральна шкода. Остання проявилася в тому, що Петренко впродовж багатьох ночей не могла спати, боліла голова, серце, постійно підвищувався артеріальний тиск. Ці обставини негативно вплинули на стан її здоров’я та душевний спокій.

Посилаючись на викладене, позивачка просила задовольнити її позовні вимоги в повному обсязі.

Вирішіть справу. Чи підлягає позов задоволенню? Охарактеризуйте вимоги екологічної безпеки в процесі шумового впливу та визначте осіб, які несуть відповідальність в зазначеному випадку.

Тема 4. Правове забезпечення вимог екологічної

безпеки у процесі здійснення господарської та інших видів діяльності.

Завдання

10. Юридична особа придбала продовольчий магазин, що розташований на першому поверсі житлового багатоквартирного будинку. Згодом новий власник магазину провів його переобладнання для реалізації як продовольчої, так і непродовольчої групи товарів. З цією метою з торця житлового будинку була зведена металічна рампа, на фасаді будинку розміщені блоки охолодження промислових холодильників та кондиціо-

нерів. Розвантаження товарів проводилося переважно у нічний час, рівень шуму при цьому перевищував гранично допустимий у 7,34 рази. Охолоджувачі працювали цілодобово, генеруючи шум у 2,5 рази перевищуючий гранично допустимий за рівнем, крім того, створювали вібрації.

Мешканці квартир на другому поверсі, під вікнами яких знаходилася розвантажувальна рампа, та на стіні яких працювали охолоджувачі, неодноразово зверталися до керівництва супермаркету та місцевої ради з проханням припинити порушення їх прав, проте зазначені суб'єкти жодних засобів не вжили. Громадяни звернулися до суду.

Як вирішити справу? Назвіть джерело екологічної небезпеки та відповідні заходи правового регулювання.

11. Металургійний завод у своєму виробництві базується на використанні електродугової печі для безперервного лиття. Щоб знизити енергоємність свого виробництва, за останні роки завод витратив на модернізацію біля 250 млн доларів. Упровадження новітніх технологій дозволило скоротити викиди в атмосферу вуглекислого газу на 130 тис.т щороку. Проте частину даних коштів на модернізацію було отримано в результаті взяття кредиту від Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР).

Питання погашення кредиту даним підприємством ЄБРР запропонував вирішити шляхом реалізації (продажу) не використаних заводом квот на зменшення викидів парникових газів в атмосферу з використанням механізмів Кіотського протоколу, а притягнуті інвестиції витратити на здійснення енергозберігаючих проектів.

Керівництво підприємства звернулось до юридичного відділу із запитаннями. Чи має право дане підприємство продавати такі квоти на міжнародному ринку? Який орган координує реалізацію проектів такого типу? З якими країнами підприємства України вправі укласти такі угоди?

Надайте відповіді на поставлені запитання.

12. ЗАТ “Обрій”, яке займається переробкою нафти, з

метою розширення виробництва звернулося до міськради для взяття в оренду земельної ділянки у міській зоні для будівництва сучасного нафтопереробного підприємства.

Громадськість міста в особі громадської організації “Чиста країна” направило до ЗАТ “Обрій” вимогу надати інформацію про оцінку впливу на навколишнє середовище діяльності майбутнього підприємства та провести громадські слухання з цього приводу. Правління ЗАТ відмовилося на тій підставі, що така оцінка є корпоративною інформацією, й до того ж вона буде отримана не раніше проведення державної екологічної експертизи.

У свою чергу громадська організація звернулася до міськради за роз’ясненнями, але належної відповіді не отримала, після чого були зібрані відповідні підписи у мешканців міста і подано заяву до суду.

Визначте коло суспільних відносин. Який механізм оцінки впливу господарської діяльності на навколишнє природне середовище? Охарактеризуйте участь громадськості та органів місцевого самоврядування у забезпеченні екологічної безпеки господарської та інших видів діяльності.

13. На першому поверсі житлового будинку м. Х. розташовано магазин “Бастіон” з продажу лакофарбної продукції на основі органічних розчинів (ацетон, бензол, ізопропілбензол, метилметакрилат та ін.). Магазин займався реалізацією лаків та фарб, проте протягом останніх шести місяців почав надавати послугу з підбору та змішування фарб для отримання необхідного кольору.

Мешканці будинку звернулися до районної санепідемслужби із заявою, в якій вимагали закриття магазину “Бастіон”, бо з його приміщення по квартирах мешканців будинку розповсюджується їдкий, сильний запах хімічних речовин, який викликає у багатьох із них задуху, кашель, головний біль, що призводить до погіршення здоров’я та якості життя людей.

Визначте коло правовідносин. Дайте правову оцінку ситуації та запропонуйте шляхи її вирішення. Назвіть систему державної санітарно-епідеміологічної служби України. Які іс-

нують заходи щодо припинення порушення санітарного законодавства? Яка відповідальність передбачена за порушення санітарного законодавства?

Тема 5. Правове регулювання відносин із забезпечення ядерної та радіаційної (радіологічної) безпеки

(для самостійного вивчення)

П л а н

1. Поняття та основні засади ядерної та радіаційної (радіологічної) безпеки.

2. Правові заходи забезпечення радіаційної безпеки. Норми, правила і стандарти в галузі забезпечення ядерної та радіаційної безпеки.

3. Поняття “радіоактивні речовини” і “джерела іонізуючого випромінювання”. Загальні екологічні вимоги щодо поводження з ядерними матеріалами і радіоактивними відходами.

4. Правове регулювання захисту населення від впливу іонізуючого випромінювання.

Рекомендовані завдання

14. Після вимушеної аварійної зупинки одного з енергоблоків АЕС відбувся викид у довкілля радіоактивних речовин, в результаті якого радіоактивне забруднення поширилось на територію майже всієї області.

Директор АЕС у своєму виступі по місцевому телебаченню завірив місцеве населення в тому, що у відповідності до Міжнародної шкали тяжкості подій на атомних електростанціях, визначений ступінь аварії на АЕС, за яким було оцінено цей інцидент, не є небезпечним для їх життя і здоров'я.

Однак дані виступу головного лікаря-радіолога області свідчили про те, що за останній час почастишали звернення до ме-

дичних установ осіб, хворих на хронічні захворювання, хвороби щитовидної та вилочкової залоз та ін. Збільшилась кількість хворих дітей. Лікар пов'язав ці факти з недавнім інцидентом на АЕС.

П'ятнадцять громадян звернулись до суду з позовом до керівництва АЕС про відшкодування завданої їм здоров'ю шкоди та визнання за ними статусу громадян, які потерпіли від наслідків прояву радіаційної небезпеки.

Визначте коло правовідносин, які мають місце. Який правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок аварії та правовий статус постраждалих громадян? Вирішіть справу.

15. АТ “Ізотоп” отримало дозвіл на побудову атомного реактора з метою проведення наукових експериментів. Після введення в експлуатацію цього реактора від населення, яке проживало поблизу, почали надходити скарги на погіршення самопочуття. Проведення контрольних замірів іонізуючого опромінення виявило, що рівень останнього значно вище, ніж наданий в проектній документації, що призвело до помилкового визначення та затвердження санітарно-захисної зони та зони спостереження.

Який орган видає дозвіл на використання ядерних установок? Які правові заходи щодо захисту населення від впливу іонізуючого випромінювання?

Тема 6. Правове регулювання екологічної безпеки у сфері поводження з відходами, засобами захисту рослин, токсичними хімічними та біологічними речовинами

Завдання

16. Місцевою державною податковою інспекцією була отримана інформація від екологічної інспекції про те, що КП

“Водограй” здійснює протягом трьох років розміщення твердих побутових відходів на міському несанкціонованому сміттєзвалищі без відповідного дозволу. Документів на право користування земельною ділянкою під сміттєзвалищем КП “Водограй” не має, сума збору, який має сплачуватись за проведення даної діяльності, не обчислена, і екологічний податок не сплачується. До того ж місцеві жителі почали скаржитись на погане самопочуття у зв’язку із забрудненням атмосферного повітря навколо сміттєзвалища.

На основі проведеної перевірки до КП було застосоване зобов’язання припинити діяльність по розміщенню відходів, відшкодувати жителям шкоду здоров’ю у зв’язку із забрудненням навколишнього природного середовища.

КП “Водограй” звернулось до суду з позовом про скасування рішення державної екологічної інспекції та податкової інспекції, мотивуючи свої дії тим, що не є власником відходів.

Дайте правову характеристику ситуації. Вирішіть справу. Охарактеризуйте правовий режим поводження з відходами.

17. У населеному пункті М. на хіміскладі бувшого ПСП “Лотос”, яке орендувало відповідну земельну ділянку, К. були виявлені підозрілі речовини у кількості 1500 кг, що в подальшому були визнані як непридатні та невпізнані отрутохімікати. Вони зберігалися в напівзруйнованому приміщенні, покрівля і бетонне покриття стелі були відсутні, тобто отрутохімікати знаходились під відкритим небом і були доступні для сторонніх або випадкових осіб. Це викликало потенційну загрозу забруднення довкілля й могло стати небезпечним для здоров’я людей. Про знахідку К. повідомив правоохоронні органи.

Дайте правову оцінку ситуації. Визначте правовий режим застосування і зберігання агрохімікатів та інших отруйних речовин. Визначте ймовірність настання юридичної відповідальності.

18. При перетині української митниці був затриманий вантаж, який містив небезпечні відходи. З пояснень особи, яка супроводжувала вантаж, відомо, що частина небезпечних від-

ходів направлялася на територію України з метою їх захоронення, інша частина – на територію Росії з метою їх зберігання.

Які відходи є небезпечними? Які правила ввезення і перевезення небезпечних відходів на території України? Якими документами повинен супроводжуватися такий небезпечний вантаж?

19. Фермер, знайшовши у безхазяйному сховищі, що раніше належало КСП, прострочені гербіциди та пестициди, вирішив на їх основі виробити речовину для обробки власних сільськогосподарських угідь від шкідників. З цією метою він замовив через мережу Інтернет інші речовини та їх сполуки, змішав на території свого господарства із знайденими гербіцидами та пестицидами за вигаданою ним пропорцією та почав обробляти власні поля за допомогою мотодельтаплану власного виробництва. Потім вирішив таким самим чином обробляти поля своїх знайомих за плату.

Через два тижні після проведення такої обробки у районі почали гинути всі насадження, включаючи сади та лісо-смуги. До місцевої лікарні надійшли масові звернення людей з приводу отруєння. Мешканці прилеглих населених пунктів по-скаржилися до районної державної адміністрації. Однак її голова відповів, що такі дії фермера є його господарською діяльністю, втручання до якої неможливе.

Громадяни, чий здоров'я та майно постраждали, звернулися до суду.

Як вирішити справу? Які вимоги екологічної безпеки при застосуванні засобів захисту рослин та мінеральних добрив? Визначте юридичну відповідальність за скоєні правопорушення.

Тема 7. Правове регулювання відносин із забезпечення біологічної та генетичної безпеки

(для самостійного вивчення)

П л а н

1. Поняття та загальні вимоги забезпечення біологіч-

ної та генетичної безпеки.

2. Правове забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення: основні засади.

3. Правове регулювання генно-інженерної діяльності: ліцензування, порядок здійснення та реєстрація.

4. Забезпечення вимог біологічної безпеки в процесі охорони навколишнього природного середовища.

Рекомендовані завдання

20. В районі розташування заводу мікробіологічної промисловості внаслідок викидів в атмосферу у населення почали прогресувати хвороби легенів, шкіри, з'явилися грибокві ураження тощо. Міська рада за вимогою населення вирішила заборонити виробничу діяльність цієї організації.

Чи правомірне рішення міської ради? Назвіть правові засоби охорони навколишнього середовища від біологічного негативного впливу?

21. В одному із сіл Полтавської обл. на фермі сільськогосподарського підприємства “Прогрес” було виявлено 20 корів хворих на сказ.

Державний санітарний інспектор на сесії районної ради повідомив, що під час попереднього розслідування виявлено зв'язок між захворюванням великої рогатої худоби і випадками звернень до медичних установ громадян з декількох сіл цього та інших районів області.

Також було виявлено факти, що в цеху сільськогосподарського підприємства перероблено та поступило в продаж до магазинів області м'ясо корів та продукти з нього. Внаслідок терміново проведених заходів більшу частину його продукції було вилучено і знищено.

Незабаром до суду звернувся Л., сім'я якого постраждала внаслідок вживання копченого м'яса, виготовленого в СП “Прогрес”, з позовом про відшкодування витрат на медичне та санаторно-курортне лікування його сім'ї, відшкодування моральної шкоди. У судовому засіданні представник відповідача за-

перечував вину підприємства, оскільки після отримання відомостей про захворювання худоби було вжито всіх необхідних заходів щодо вилучення і знищення зараженого м'яса.

Визначте коло суспільних відносин, що виникли. Чи підлягає позов задоволенню? Дайте характеристику правового регулювання забезпечення екологічної безпеки від шкідливого біологічного впливу.

Тема 8. Правове забезпечення вимог екологічної безпеки щодо військових, оборонних об'єктів та військової діяльності

(для самостійного вивчення)

П л а н

1. Поняття екологічної безпеки військової діяльності та військових об'єктів.
2. Нормативно-правове регулювання забезпечення екологічної безпеки військової діяльності.
3. Правові заходи щодо забезпечення вимог екологічної безпеки в процесі військової діяльності.

Рекомендовані завдання

22. Командир військової частини неодноразово наказував своїм підлеглим вивозити сміття з її території, але не складати його у відведеному для цього сміттєзвалищі, а скидати у лісосмугах навколо сусіднього селища. Місцеві мешканці, дізнавшись про походження сміття, подали скаргу на дії командира військової частини до прокуратури. При проведенні перевірки, виявилось, що командир позбавлявся таким чином не тільки від побутових відходів, а й від відпрацьованих паливно-мастильних матеріалів, фарби та інших хімічних речовини, мо-

тивуючи свої дії відсутністю фінансування для їх утилізації з боку держави.

Прокуратура району, що проводила перевірку, винесла припис про усунення порушень природоохоронного законодавства, однак до відповідальності командира в/ч не притягла.

Визначити склад правопорушень. Які види відповідальності можна застосувати до командира військової частини? Які існують вимоги екологічної безпеки щодо військової діяльності?

23. Державною екологічною інспекцією була перевірена військова частина. В ході перевірки з'ясувалось, що зберігання боєприпасів здійснюється без позитивного висновку державної екологічної експертизи. Крім того, було встановлено, що у військової частини не було дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел, а також не проводився облік кількості, типу й складу утворених відходів.

Екологічна інспекція направила матеріали перевірки військовому обласному прокурору для вжиття заходів прокурорського реагування.

Визначте склад правопорушень. Які повноваження мають державні екологічні інспектори у сфері забезпечення екологічної безпеки? Визначте заходи щодо забезпечення екологічної безпеки у військовій діяльності.

Тема 9. Правове регулювання екологічної безпеки транспортних та інших пересувних засобів та установок

(для самостійного вивчення)

П л а н

1. Загальні засади забезпечення екологічної безпеки транспортних та інших пересувних засобів і установок.

2. Правові заходи у сфері забезпечення екологічної безпеки транспортних та інших пересувних засобів і установок.

Рекомендовані завдання

24. При в'їзді у місто на особистому автомобілі К. був затриманий інспектором ДАІ для перевірки вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах автомобіля і шкідливого впливу їх фізичних та хімічних сполук на атмосферне повітря. За результатами проведених замірів було зафіксовано значне перевищення встановлених нормативів і зроблено припис про сплату екологічного податку.

Вважаючи такі дії незаконними, К. звернувся до суду з вимогою скасувати зазначений припис, оскільки він, по-перше, не є платником такого податку, по-друге – на автомобілі встановлено нейтралізатор для знешкодження відпрацьованих газів, який тимчасово не використовувався через необхідність економії пального.

Яке рішення має прийняти суд? Охарактеризуйте правові заходи щодо забезпечення екологічної безпеки транспортних засобів.

25. Начальник автоколони м. Луганська звернувся до суду з адміністративною скаргою, в обґрунтування якої зазначив, що відносно нього Державною екологічною інспекцією в особі старшого інспектора з охорони навколишнього природного середовища було винесено постанову про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу в розмірі 255 грн.

Позивач вважає вказану постанову незаконною, оскільки в протоколі та постанові його звинувачують у недбалому ставленні до випуску транспортних засобів (автомобілів) без контролю за змістом забруднюючих речовин у відпрацьованих газах та відсутності талонів токсичності. Він зазначив, що вказаний контроль та видача талонів згідно з посадовою інструкцією в службові обов'язки начальника автоколони не входять.

Навчання та перевірку знань з охорони довкілля, методів контролю та виміру змісту шкідливих речовин у відпрацьованих газах автомобілів у встановленому порядку у відділі охорони навколишнього середовища ХК “Луганськтепловоз” він не

проходив. Наказ по цеху про його відповідальність за випуск транспортних засобів та контроль за вмістом забруднюючих речовин у відпрацьованих газах не видавався.

Вирішіть справу. Чи підлягає скарга задоволенню?

Тема 10. Особливості юридичної відповідальності за порушення вимог законодавства про екологічну безпеку

(для самостійного вивчення)

П л а н

1. Поняття та види правопорушень у сфері екологічної безпеки.
2. Адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері забезпечення екологічної безпеки.
3. Цивільно-правова відповідальність і відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок порушення вимог екологічної безпеки.
4. Кримінальна відповідальність за злочини у сфері забезпечення екологічної безпеки.
5. Особливості відповідальності за ядерну шкоду та трансактордонне радіоактивне забруднення.

Рекомендовані завдання

26. Голова селищної ради власним рішенням дозволив розміщення на території селища складів із небезпечними хімічними речовинами. Одного дня, транспортуючи зі складів небезпечні отрутохімікати, недалеко від селища в результаті аварії перекинулася вантажівка, після чого сталося розлиття, а потім випаровування небезпечних речовин у атмосферне повітря.

Голова ради, побоюючись негативних наслідків для себе, не повідомив про цю подію відповідні органи та громадськість, заборонив і своїм підлеглим робити це. В результаті приховування відомостей про небезпечний екологічний стан та не-

вжиття відповідних заходів декілька людей померло, а інші потрапили до лікарні із шкірним запаленням.

Визначте ступінь юридичної відповідальності. Охарактеризуйте систему реагування на надзвичайні ситуації, ліквідацію їх наслідків та участь у ній державних та самоврядних органів.

27. Групі громадян місцевою радою було надано земельні ділянки для дачного будівництва. Протягом наступних п'яти років громадяни нерідко скаржились на погане самопочуття, запаморочення, а деякі з них потрапили до лікарні з підозрою на онкологічні захворювання. Такі явища потерпілі пов'язували з небезпечним впливом високовольтної лінії електропередач, яка проходила поблизу їх земельних ділянок. Тому вони зібрали підписи, відповідні медичні довідки та звернулись до суду з позовом до дирекції мережі високовольтних ліній з вимогою відшкодувати завдану шкоду їх здоров'ю через шкідливий вплив електромагнітних випромінювань. Відповідач позовної вимоги не визнав і повністю заперечував свою вину.

Яке рішення має прийняти суд. Визначте підстави і порядок відшкодування заподіяної шкоди та можливого стягнення коштів на лікування та оздоровлення потерпілих.

5. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота – це вид позааудиторної роботи навчального характеру, яка спрямована на вивчення програмного матеріалу.

Студент повинен самостійно опрацювати конспекти лекцій, навчальну та наукову літературу, нормативні акти, матеріали практики до тем і завдань, що виносяться на практичні заняття.

Формами самостійної роботи є:

- доопрацювання матеріалів лекцій;
- виконання домашніх завдань;
- робота в інформаційних мережах;
- опрацювання додаткової літератури;
- складання конспектів тем та вирішення завдань, що виносяться на самостійне вивчення;
- підготовка до контрольних перевірок набутих знань.

6. ПРОГРАМНІ ПИТАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ”

1. Поняття екологічної безпеки та її місце в системі національної безпеки.
2. Основні напрямки державної політики у сфері забезпечення екологічної безпеки.
3. Принципи правового забезпечення вимог екологічної безпеки.
4. Особливості правовідносин у сфері забезпечення екологічної безпеки: суб'єкти та об'єкти.
5. Екологічний ризик у системі правовідносин екологічної безпеки.
6. Законодавчі джерела права екологічної безпеки: загальна характеристика.
7. Конституційні засади екологічної безпеки України.
8. Система державного управління у сфері забезпечення екологічної безпеки: органи загальної та спеціальної компетенції.
9. Правові питання участі громадськості у сфері забезпечення екологічної безпеки.
10. Функції державного управління у сфері забезпечення екологічної безпеки: їх особливості та класифікація.
11. Державний облік екологічно небезпечних об'єктів і небезпечних речовин.
12. Система моніторингу у сфері забезпечення екологічної безпеки.
13. Стандарти екологічної безпеки: поняття, види і порядок їх застосування.
14. Екологічне нормування: поняття, значення і класифікація.
15. Державний контроль за здійсненням екологічно небезпечної діяльності.
16. Правові засади екологічної експертизи: суб'єкти, об'єкти.
17. Інформативно-правове забезпечення екологічної безпеки.
18. Страхування ризиків у сфері забезпечення екологічної безпеки.
19. Економічний механізм і державне фінансування у

сфері забезпечення вимог екологічної безпеки.

20. Правове забезпечення екологічної безпеки населення: загальні засади та принципи.

21. Право громадян на безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище: форми реалізації та захисту.

22. Правові основи захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру.

23. Правове забезпечення екологічної безпеки в населених пунктах: вимоги до містобудування, планування та забудови територій.

24. Правове забезпечення екологічної безпеки рекреаційних територій і курортів.

25. Надзвичайні екологічні ситуації: поняття, класифікація.

26. Правовий режим зон надзвичайних екологічних ситуацій та інших екологічно уражених територій.

27. Система запобігання та реагування на надзвичайні екологічні ситуації.

28. Правове регулювання режиму території, що зазнала радіоактивного забруднення.

29. Забезпечення вимог екологічної безпеки в промисловості.

30. Забезпечення вимог екологічної безпеки в сільському господарстві та при використанні земель.

31. Правове забезпечення вимог екологічної безпеки при експлуатації транспортних засобів.

32. Правове забезпечення вимог екологічної безпеки при розміщенні, проектуванні, будівництві, введенні в дію та експлуатації підприємств, споруд та інших об'єктів.

33. Правове забезпечення вимог екологічної безпеки при поводженні з небезпечними хімічними речовинами.

34. Правове забезпечення вимог екологічної безпеки при здійсненні шкідливого фізичного впливу на довкілля.

35. Загальні засади захисту населення та охорони довкілля від впливу негативних фізичних чинників.

36. Поняття та основні засади ядерної та радіаційної безпеки.

37. Правове регулювання поводження з ядерними матеріалами і радіоактивними відходами: збирання, перевезення, переробка, зберігання, захоронення.

38. Особливості державного контролю та облік ядерних матеріалів, радіоактивних речовин і відходів.

39. Правове регулювання захисту населення від впливу іонізуючого випромінювання.

40. Правове забезпечення біологічної та генетичної безпеки: поняття та загальні вимоги.

41. Правове забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення.

42. Правове регулювання застосування біотехнологій та генно-інженерної діяльності.

43. Правове забезпечення карантину об'єктів тваринного та рослинного світу.

44. Правове забезпечення вимог екологічної безпеки в процесі охорони водних об'єктів, атмосферного повітря, ґрунтів від шкідливого біологічного впливу.

45. Правове визначення та класифікація відходів.

46. Вимоги екологічної безпеки при встановленні правового режиму поводження з відходами.

47. Правове регулювання транскордонного перевезення відходів.

48. Особливості правового режиму поводження з побутовими відходами.

49. Поняття, особливості і види правопорушень у сфері екологічної безпеки.

50. Специфіка юридичної відповідальності за правопорушення у сфері забезпечення екологічної безпеки

51. Адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері забезпечення екологічної безпеки.

52. Кримінальна відповідальність за злочини у сфері забезпечення екологічної безпеки.

53. Цивільно-правова відповідальність і відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок порушення вимог екологічної безпеки.

54. Особливості відповідальності за ядерну шкоду та транскордонне радіоактивне забруднення.

7. СПИСОК НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30 – Ст. 141.

Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. № 1268-ХІІ // Там же. – 1991. – № 41. – Ст. 546.

Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року: Закон України від 21 груд. 2010 р. // Офіц. вісн. України. – 2011. – № 3. – Ст. 158.

Про основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки: постанова Верховної Ради України від 05.03.1998 р. №188/98-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1998. – № 38-39. – Ст. 248.

Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV // Там же. – 2003. – № 39. – Ст. 351.

Про об'єкти підвищеної небезпеки: Закон України від 18.01.2001 р. № 2245-III // Там же. – 2001. – № 15. – Ст. 73.

Про зону надзвичайної екологічної ситуації: Закон України від 13.07.2000 р. № 1908-III (зі змін.) // Там же. – 2000. – № 42. – Ст. 348.

Про екологічну мережу України: Закон України від 24.06.2004 р. № 1864-IV // Там же. – 2004. – № 45. – Ст. 502.

Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки: Закон України від 21.09.2000 р. 1989-III // Там же. – 2000. – № 47. – Ст. 40.

Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. № 2801-ХІІ // Там же. – 1993. – № 4. – Ст. 19.

Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії: Закон України від 11.01.2000 р. № 1370-ХІV // Там же. – 2000. – № 9. – Ст. 68.

Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру: Закон України від 98.06.2000 р. № 1809-III (зі змін.) // Там же. – 2000. – № 40. – Ст. 337.

Про правовий режим територій, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи: Закон України від 27.02.1991 р. № 791а-III (зі змін.) // Відом. Верхов. Ради України. – 1991. – № 16. – Ст. 198.

Про аварійно-рятувальні служби: Закон України від 14.12.1999 р. № 1281-XIV (зі змін.) // Там же. – 2000. – № 4. – Ст. 25.

Про правові засади цивільного захисту: Закон України від 24.06.2004 р. № 1859-IV // Там же. – 2004. – № 39. – Ст. 488.

Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24.02.1994 р. № 4004-XII (зі змін.) // Там же. – 1994. – № 27. – Ст. 218.

Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16.03.2000 № 1550-III // Офіц. вісн. України. – 2000. – № 15. – Ст. 588.

Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи: Закон України від 28.02.1991 р. № 796-XII (зі змін.) // Відом. Верхов. Ради України. – 1991. – № 16. – Ст. 200.

Про єдину державну систему запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру: постановою Кабінету Міністрів України від 03.08.1998 р. № 1198. (зі змін.) // Офіц. вісн. України. – 1998. – № 31. – Ст. 1175.

Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань: Закон України від 14.01. 1998 р. № 15/98-ВР (зі змін.) // Відом. Верхов. Ради України. – 1998. – № 22. – Ст. 115.

Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку: Закон України від 08.02.1995 р. № 39/95-ВР (зі змін.) // Там же. – 1995. – № 12. – Ст. 81.

Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17 лют. 2011 р. // Там же. – 2011. – № 34. – Ст. 343.

Андрейцев В. І. Право екологічної безпеки: навч. та наук.-практ. посіб. / В. І. Андрейцев – К. : Знання-Прес, 2002. – 332 с.

Балюк Г. І. Поняття соціального захисту громадян за надзвичайних екологічних ситуацій / Г. І. Балюк // Вісн. Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. – Юрид. науки. – 2005. – Вип. 63. – С. 13 – 18.

Балюк Г. І. Правові аспекти забезпечення ядерної та радіаційної (радіоекологічної) безпеки в Україні / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К: [б.в.], – 196 с.

Гетьман А. П. Правові засади екологічної безпеки в Україні на сучасному етапі / А. П. Гетьман // Пробл. глобалізації та геополіт. вектор розвитку України: зб. тез. (За матеріалами XIX Харк. політолог. читань). – Х. : Нац. юрид. акад. України, 2007. – С. 27-29.

Екологічне право України: підруч. / за ред. А. П. Гетьмана та М. В. Шульги. – Х. : Право, 2009.- 328с.

Малишева Н. Р. Проблеми організаційно-правового забезпечення екологічної безпеки України / Н. Р. Малишева // Правова система України: історія, стан та перспективи: У 5 т. – Х. : Право, 2008. – Т. 4. Методологічні засади розвитку екологічного, земельного, аграрного та господарського права. – С. 220-235.

Фролов М. О. Правові аспекти екологічного ризику: дис. канд. юрид. наук: 12.00.06 / М. О. Фролов; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К. : [б.в.], 2001.– 211с.

Шульга М. В. Правові проблеми екологічної безпеки при здійсненні земельної реформи / М. В. Шульга // Держ. буд-во та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. – Х. : Право, 2002. – Вип. 2. – С. 93-104.

З М І С Т

1. Вступ.....	3
2. Загальний розрахунок годин лекцій, практичних занять, самостійної роботи.....	5
3. Програма навчальної дисципліни “Правове регулювання екологічної безпеки”.....	7
4. Завдання до практичних занять та самостійної роботи.....	12
5. Організація самостійної роботи студентів.....	30
6. Програмні питання з навчальної дисципліни “Правове регулювання екологічної безпеки”.....	31
7. Список нормативно-правових актів та літератури.....	34

Навчальне видання

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ”

У к л а д а ч і: ГЕТЬМАН Анатолій Павлович,
ШУЛЬГА Михайло Васильович,
БРЕДІХІНА Вікторія Леонідівна,
ЧЕРКАШИНА Марина Костянтинівна,
ГРИГОР'ЄВА Тетяна Вікторівна,
САННІКОВ Дмитро Валерійович,
ЛИСАНЕЦЬ Олег Станіславович

Відповідальний за випуск *М. В. Шульга*

Редактор *В. В. Арнаутова*
Комп'ютерна верстка *Л. П. Лавриненко*

Поза планом

Підп. до друку 01.11.2011. Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір офсетний.
Друк: ризограф. Ум. друк. арк. 2,37. Облік.-вид. арк. 1,31. Вид. № 58.
Тираж прим. Зам. № 4369. Ціна договірна.

Редакційно-видавничий відділ
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.

Друкарня
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.